

stvar nije diralo: u opravdanost vjersko-moralne prosudbe književnosti kao ni u validnost vjersko-moralnih inspiracija u građi književnih tema. »Tako je sasvim točna prosudba Božidara Petrača da se čitavom hrvatskom književnošću, i srednjovjekovnom, i onom od Marulića do početka 20. st., eksplicitno ili implicitno, neposredno ili posredno, u različitim stilskim formacijama, protežu... biblijske teme, kršćansko, katoličko pojmovlje i kršćanstvu vlastite vrijednosti.« Hrvatska je katolička književnost, kako je i ovom prigodom *terminus technicus* nazivamo, nastajala u okolnostima završnih sukoba velike književne borbe što se, okvirno uzevši, razvijala između 1898. i 1909. godine. Bio je to sukob između »starih« i »mladih«, sukob između zagovornika tradicijskog pogleda na književnost u njezinoj prije svega moralnoj, domoljubnoj i

vjerskoj pedagoško-prosvjetno-pastoralnoj ulozi, koji su polazili od načela tadašnje katoličke estetike u smislu *verum, bonum et pulchrum convertuntur*, odnosno »nije lijepo što nije dobro i istinito«, i onih koji su smatrali da se književnost treba osloboditi svakog »pritiska« i »tutorstva«, smatrajući kriterij ljepote ako ne jedinim, a ono vrhovnim kriterijem njezine prosudbe i njezina smisla. To je, dakako, vrlo pojednostavljena slika, s mnogo nijansi i preklapanja poetoloških, estetičkih, socijalnih, političkih i drugih shvaćanja književnosti i njezine javne uloge i službe«, kazao je dr. Vladimir Lončarević.

I ovaj, kao i prethodni zbornici, daje kvalitetan hrvatski inozemni doprinos razvoju hrvatske teološke misli, a njegovo grafičko rješenje i ovaj je put uspješno pronašla Romana Kašaj.

Adolf Polegubić

Ugo VANNI, *L' uomo dell' Apocalisse*, Edizioni Apostolato della preghiera, Roma, 2008., 470 str.

Najnovije i najopširnije Vannijevo djelo, već u samom uvodu popraćeno, što je neuobičajeno, znanstvenim aparatom bilježaka, aktualizira antropološki pristup Knjizi Otkrivenja. Sama knjiga obuhvaća tri gotovo podjednako opširna dijela s ukupno petnaest poglavlja.

Prvi je dio knjige naslovljen Antropologija Apokalipse (19-142), a prvo

poglavlje govori o antropologiji Knjige Otkrivenja, kako se autor približava čovjeku. Slijedi poglavlje o karakterističnim ljudskim stavovima kao 'stajati na nogama' i 'sjediti'. Treće poglavlje obrađuje čovjeka i njegovu osobnu strukturu. I zadnje poglavlje u prvom dijelu završava posebnim antropološkim naglaskom na zagonetnom liku žene (Otk 12).

Drugi dio govori o čovjeku Apokalipse u odnosu s Bogom, Kristom i Duhom (143-286). Tako peto poglavlje obrađuje temu čovjeka kao objekta Božje ljubavi, tj. milosti u Knjizi Otkrivenja. Daljnje poglavlje analizira mistični život u Apokalipsi. Sljedeće poglavlje bavi se transcendencijom kao mističnim poznavanjem 'novog Jeruzalema'. Osmo poglavlje istražuje kršćaninovo moralno zalaganje. I zadnje poglavlje drugog dijela izdvaja temu o kristološkom i antropološkom korijenu morala.

Treći, najdulji dio obrađuje čovjeka Apokalipse na putu u povijesti (287-454). Deseto poglavlje analizira horizont čovjeka na putu ili rat i mir u Knjizi Otkrivenja. Novo poglavlje bavi se čovjekom pred događanjima gdje se izdvaja pravednost u Apokalipsi. Dvanaesto poglavlje obrađuje dijalektički razvoj povijesti u milenarističkoj antitezi između Krista, kršćana i onog demonskoga. Daljnje se poglavlje bavi očekivanjem Kristova dolaska kao moralnom motivacijom. Predzadnje poglavlje istražuje prolaz i dolazak, odnosno smrt i uskrsnuće u Knjizi Otkrivenja. Zadnje, najkraće poglavlje predstavlja opći zaključak (543-454).

Knjiga završava opsežnom citiranom bibliografijom (455-469) koja je pretходно i pojedinačno taksativno navedena u brojnim i opsežnim bilješkama pobrojanim i popraćenim u svakom pojedinačnom poglavlju knjige posebno. Svakako je od koristi prikazati pregled sadržaja pojedinog poglavlja, kako bi se prikazalo sadržaj i poruku Knjige Otkrivenja.

Vanni se u svom prebogatom proučavanju Apokalipse ovdje usredotočio na antropologiju koja je ukorijenjena u Bogu, posebno Kristu pa i Duhu Božjemu. Ovo opširno djelo pretpostavlja dugogodišnje autorovo proučavanje Apokalipse i na neki način predstavlja gotovo kompendij Vannijeva proučavanja Knjige Otkrivenja. Dakako da se posvećuje raznim aspektima čovjekova života, kako osobnog, tako i onog u zajedništvu s drugim ljudima. Autor to čini, prije svega, u Apokalipsi i iz nje. U svoje djelo mogao je ugraditi samo svoje bavljenje Apokalipsom, i cijelo bi životno bavljenje Knjigom Otkrivenja to i opravdalo, a ipak obilno ugrađuje i mnoštvo autora i njihovih izlaganja – makar zastajali za kompetentnim autorovim znanjem i stručnošću – i pojedinih tema i mjesta Apokalipse.

Vanni piše, pa makar citira često i grčki izvornik, lagano, ali znanstveno utemeljeno; pastoralno, ali teološki smisljeno, konstruktivno i duhovno. Sve je to, usprkos učestalom izbjegavanju i obilaženju, Vanni ostvario upravo egzegetske-teološkim instrumentarijem na Knjizi Otkrivenja. Stoga i ne čudi da je i izdavač ovog velikog djela talijansko Nacionalno tajništvo apostolata molitve. Tako je posebno ovo Vannijevo djelo pravo višestrano osvježenje i obogaćenje sadržaja i poruke Apokalipse. To je razumljivo jer je prof. Vanni pravi virtuoz proučavanja i prenošenja sadržaja Apokalipse, pa tako i ovo djelo predstavlja svojevrsnu krunu njegova svestranog

pristupa Knjizi Otkrivenja. Desetljećima je Ugo Vanni svojim predavanjima, seminarima, skriptima, a da se ne govori o njegovim člancima i knjigama, polaznicima Biblicuma u Rimu prenosio

bogatstvo Knjige Otkrivenja. Gotovo su 30-ak godina kod njega mnogi studenti na raznim jezicima pisali o Apokalipsi i zapažene doktorske disertacije.

Nikola Hohnjec

Konrad HUBER, *Einer gleich einem Menschensohn. Die Christusvisionen in Offb 1,9-20 und Offb 14,14-20 und die Christologie der Johannesoffenbarung*, Druckhaus Aschendorff, Münster, 2007., VII + 361 str.

U predgovoru se spominje da je djelo dio pisane habilitacije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu privatnog Sveučilišta Linz. Autor zahvaljuje prvo prof. dr. M. Hasitschki iz Innsbrucka kao i tamošnjem Institutu za Novi zavjet i njegovim drugim suradnicama i suradnicima. Zahvaljuje i na stručnom mišljenju prof. dr. Ch. Niemandi iz Linza i prof. ddr. H. Giesenu iz Bonna.

U početnom je dijelu, koji je paginiran rimskim brojkama, na četiri stranice *detaljno kazalo* sadržaja. Sam uvod obuhvaća indukciju teme, opis viđenja i kristofanije te metodički postupak (1-15). *Prvi* prilično opširan *dio* predstavlja *status quaestionis* i naslovljen je Kristologija Knjige Otkrivenja – panorama dosadašnjeg istraživanja. Taj dio obrađuje sustavna ukupna djela od Büchsela do Holtza i Comblina. Nadalje se obrađuju prilozi o sveukupnoj kristologiji nakon 1965. godine, Zatim slijede istraživanja o određenim aspektima, motivima i te-

mama kao i o pojedinim tekstualnim odsjecima i skupinama. Završno se obrađuju novije monografije (16-73). *Drugi*, najduži *dio* već odmah obrađuje veliku zadanu temu: netko sličan Sinu čovječjem u zajednici, Otk 1,9-20. Autor polazi od strukture i teksta. Zatim pojedinačno precizno donosi izlaganje tekstualnih elemenata Otk 1,9-20. Nakon egzegetske analize slijedi tematski sadržajna sinteza koja obrađuje sliku Krista u pismima zajednice u Otk 2-3. Taj dio na završetku ima i svoj sažetak u sedam koraka (74-217). *Treći*, mnogo kraći *dio* obrađuje isto takav jedan drugi tekst, a to je netko kao Sin čovječji i božanski sud, Otk 14,14-20. Analitičko izlaganje započinje kontekstom i izdvajanjem Otk 14,14-20. Daljnji korak obrađuje strukturu i tekst Otk 14,14-20. Najdulje je u ovom dijelu, dakako, izlaganje tekstualnih elemenata Otk 14,14-20. I na koncu je sažetak (218-269). *Četvrti*, najkraći *dio* predstavlja sintetički prikaz mjesta i doprinosa Otk